

Кондратенко Д.С.

здобувач вищої освіти

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

Науковий керівник: к.філол.н., доцент Землянська А.В.

РІВЕНЬ ОБІЗНАНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ З ПОНЯТТЯМ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК ПОКАЗНИК СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНОЇ ЕТИКИ

Анотація. У статті розглядаються результати опитування здобувачів вищої освіти ТДАТУ з питань доброчесності та визначення джерел знань про академічну культуру. Наголошується, що таке опитування дає можливість простежити системну роботу із просвітницькою метою над інформуванням студентської молоді щодо принципів доброчесності, різновидів і ризиків її порушення, відповідальності за свої дії та формуванням особистостей майбутніх фахівців.

Ключові слова: академічна культура, академічна доброчесність, академічна етика, опитування, просвітницька діяльність.

Kondratenko D. Level of awareness of students with the concept of academic integrity as an indicator of the formation of professional ethics. The article examines the results of a survey of higher education applicants of the TSATU on issues of integrity and identifying sources of knowledge about academic culture. It is emphasized that such a survey makes it possible to trace systematic work with an educational purpose to inform student youth about the principles of integrity, types and risks of its violation, responsibility for one's actions, and the formation of the personalities of future specialists.

Key words: academic culture, academic integrity, academic ethics, survey, educational activities.

Актуальність дослідження. У сучасному світі неможливо уявити освітньо-науковий процес без поняття академічної доброчесності. Зараз це не тільки набір етичних правил, які регулюють навчальну поведінку студентів і викладачів, – це ціла філософія освіти, що базується на повазі до чужої роботи, відповідальності за свої дії та власні результати. Шість

ключових цінностей академічної етики: чесність, довіра, справедливість, повага, відповідальність та відвага [див.: 1, с. 175] – ті основи, які мають формувати молодих фахівців, що будуватимуть суспільство майбутнього. «Повага до власної думки починається з поваги до думок інших, а повага до власного тексту – з поваги до чужих», – було визначено свого часу основний фокус бачення проблеми в оголошенні про форум, присвячений практичним аспектам реалізації академічної доброчесності [4]. Відтак, нове суспільство має керуватись принципами останньої на всіх етапах свого розвитку та в усіх сферах діяльності.

Саме тому тема академічної доброчесності стає все більш актуальною в сьогоденні. Розвиток ІІІ, цифрових технологій, що дають легкий доступ до будь-якої інформації, створюють новий виклик для академічного суспільства: виникають питання щодо чесності використання даних, оригінальності текстів, що «розмивають» межі між самостійною роботою та неналежним використанням зовнішніх чинників. Ці проблемні питання визначають важливість дослідження такого феномена, як академічна доброчесність, у спільноті сучасної молоді.

Мета статті – дослідження рівня обізнаності здобувачів освіти Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного з поняттям «академічна доброчесність» як фундаменту розвитку майбутніх фахівців у аспекті професійної етики.

Так, професор Університету Портсмута Б. Макферлейн у своїй книзі «Researching with Integrity: the Ethics of Academic Enquiry» зауважує: «Слово “доброчесність” часто вживається у публікаціях, що стосуються етики досліджень. Проте це слово частіше проголошується, ніж пояснюється (переклад наш. – Д.К.)» [6, с. 1]. Однак основна мета академічної чесності полягає у створенні середовища, у якому досягнення всіх учасників освітнього процесу мають справжню вартісність. Лише через сумлінне виконання робіт, доброчесну поведінку й правильне використання чужих ідей можна досягти справжнього розвитку. Коли студенти самостійно засвоюють матеріал, а науковці пишуть статті на основі реальних даних, а не вигаданих чи підтасованих до своїх потреб, суспільство отримує доступ до правдивої інформації, що може покращити різні аспекти життя людей.

Важливість академічної доброчесності незаперечна. Вона сприяє збереженню якості освіти, адже знання, здобуті недоброчесним шляхом,

не забезпечують справжньої компетентності. Дотримання принципів досліджуваного поняття допомагає розвивати критичне мислення, повагу до чужих досягнень та самокритичність. Це формує людину, здатну ухвалювати обдумані рішення і діяти етично в будь-якій ситуації. Ці навички корисні й у навчанні, і в роботі. Освітні заклади по всьому світу будують свої стратегії розвитку й функціонування на довірі. Порухення правил доброчесності – зокрема, списування чи плагіат – псує репутацію як окремих осіб, так закладів та установ у цілому. У глобалізованому світі довіра виступає тим чинником, що єднає освітян різних країн та культур.

Запорукою вдалого впровадження доброчесності є системний підхід [див.: 2; 3; 5 та ін.]. З перших років навчання необхідно розвивати академічну культуру, виховуючи в здобувачах розуміння цінності власних умінь. Викладачі, своєю чергою, мають бути прикладом об'єктивності, добросовісності та поваги до роботи студентів. При цьому й навчальні заклади мають створювати прозорість оцінювання, заохочувати до самостійного рішення. Адже, відповідно до Закону України «Про освіту» (ст. 42), академічна доброчесність є сукупністю «етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень».

З огляду на вищесказане, варто починати формування академічної доброчесності здобувачів освіти із закладання базових знань про саме поняття, принципи його функціонування та види їх порушень, відповідальність осіб за власні рішення. Оскільки контингент здобувачів освіти університету становить випускників закладів освіти різних рівнів та представників різних вікових категорій, то на початку опанування академічною культурою вважаємо доцільним дослідити ступінь обізнаності здобувачів ТДАТУ з базовими поняттями та категоріями, нормативно-правовою основою доброчесності та видами покарань за її порушення. Крім того, метою було визначення того, на якому етапі здобуття освіти студенти отримали ці базові знання, що дозволило б краще вибудувати вищезгадану систему формування академічної доброчесності за ключовими принципами доступності та наступності.

У ході дослідження було проведено опитування серед здобувачів освіти ТДАТУ I–III курсів першого (бакалаврського) рівня освіти різних галузей знань та освітньо-професійних програм за чотирма напрямками:

представників факультетів економіки та бізнесу, агротехнологій та екології, механіко-технологічного та факультету енергетики і комп'ютерних технологій.

Анкета містила у собі чотири змістові блоки, що відображають основні цілі дослідження:

I. Рівень загальної обізнаності в темі.

Цей блок був представлений такими питаннями:

1. Чи знайоме вам поняття «академічна доброчесність»?
2. Як ви розумієте поняття «академічна доброчесність»?
3. Які слова або асоціації у вас викликає поняття «академічна доброчесність»?

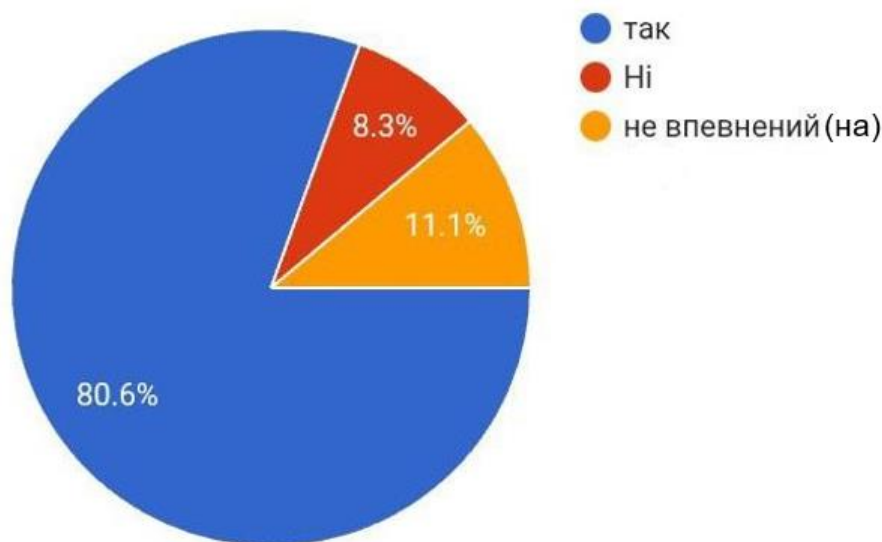

Рисунок 1. Рівень загальної обізнаності в темі

Цей блок дав змогу визначити, якою мірою студенти розуміють саму суть поняття академічної доброчесності, які асоціації та образи вона викликає (Рис. 1). У результаті опрацювання з'ясувалося, що близько 80.6% студентів мають загальне уявлення про академічну доброчесність, та більша частина з них може чітко сформулювати її основні принципи. 11.1% не впевнені у своїй обізнаності в цій темі, та у 8.2% опитаних відсутнє розуміння поняття академічної доброчесності.

II. Джерела інформації про академічну доброчесність:

1. Звідки ви дізналися про академічну доброчесність?
2. Чи отримували ви інструктаж або проходили навчання з академічної доброчесності?
3. Чи знайомі ви з Кодексом честі вашого закладу освіти?

Рисунок 2. Джерела інформації про академічну доброчесність

Цей блок дає розуміння, наскільки академічна доброчесність імплементована в життя суспільства, поширена в освітньо-науковому процесі (Рис. 2). Анкетування продемонструвало, що більшість респондентів (59.5%) дізналися про академічну доброчесність від викладачів закладу вищої освіти. А отже, саме університети є провідним джерелом інформації з цього питання. Інші ресурси мають значно менший вплив: 10.8% опитаних набули знань про академічну доброчесність у школі/коледжі, 8.1% – із соцмереж, ще менша частка дізнається зі спілкування зі знайомими і 16.2 % обрали варіант «інше».

III. Цінність академічної доброчесності:

1. У чому, на вашу думку, полягає цінність дотримання академічної доброчесності?

2. Наскільки важливо дотримуватися принципів академічної доброчесності?

Третій блок спрямований на з'ясування того, чи здобувачі сприймають академічну доброчесність як справжню цінність, чи лише як вимогу інших. За даними опитування (Рис. 3), переважна більшість студентів (48.6%) вважає принципи академічної доброчесності надзвичайно важливими й обов'язковими до виконання в будь-яких ситуаціях. Ще 40.5% наголошують на їхній важливості, проте зазначають, що це може залежати від обставин. Лише незначна частина (8.1%) допускає можливість порушення принципів задля досягнення бажаного результату. Таким чином, можна стверджувати про високий

рівень усвідомлення значущості академічної доброчесності серед респондентів.

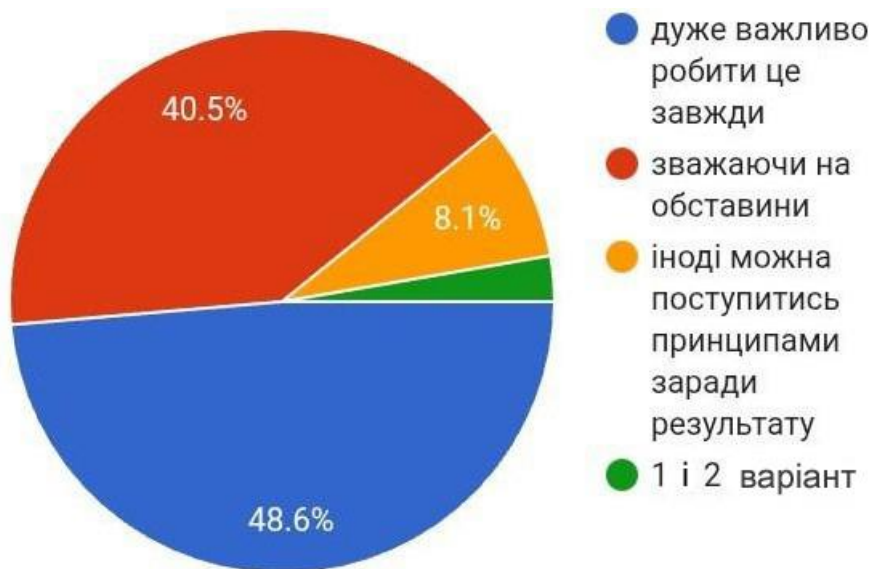

Рисунок 3. Цінність академічної доброчесності

Аналіз ступеня розуміння поняття «академічна доброчесність» показав, що найбільш поширеними асоціаціями серед опитаних є чесність, відповідальність, довіра, справедливість, повага, та самостійність. Деякі також пов'язують це поняття із порядністю, совістю та етикою. Отже, можна дійти висновку, що респонденти сприймають академічну доброчесність не лише як формальну вимогу, а й як морально-етичний принцип поведінки у сфері навчання та науки.

IV. Питання розвитку академічної доброчесності.

1. Що, на вашу думку, можна покращити у процесі формування академічної доброчесності?

Цей розділ надає студентам можливість висловити свої пропозиції до методики опанування знань про академічну культуру. Аналіз відповідей свідчить, що більшість учасників опитування серед основних шляхів підвищення рівня формування академічної доброчесності визначають просвітницьку діяльність та практичне навчання. Зокрема, до найчастіше згадуваних пропозицій належать такі:

- активніше пояснювати важливість академічної доброчесності, проводячи тренінги, відкриті лекції, дискусії з використанням прикладів з реального життя;
- посилювати практичний підхід до навчання;

- зосереджувати увагу на ролі викладачів як зразків доброчесної поведінки;
- використовувати ресурси ЗМІ, соціальні мережі та інші комунікаційні канали;
- скорочувати надмірне навчальне навантаження і підтримувати студентів, які обирають чесний шлях здобуття освіти, навіть якщо їхні результати дещо нижчі.

Таким чином, респонденти відзначають, що академічна доброчесність – це не просто формальна вимога, а важлива цінність, яку потрібно розвивати через освіту, приклади поведінки, підтримку та роз’яснення. Ключовим напрямом удосконалення вони бачать системну просвітницьку роботу та дотримання відповідної академічної культури у навчальному середовищі.

Розуміння здобувачами ролі академічної культури в становленні особистості майбутнього фахівця, усвідомлення можливих репутаційних наслідків у випадку порушення принципів доброчесності співвідноситься з результатами студіювання цього питання провідними методистами та науково-педагогічними працівниками закладів освіти. Тож варто відзначити спільність поглядів на особливості формування та дотримання академічної доброчесності у вищій школі як джерелу кадрів для всіх сфер людської діяльності.

Висновки. Отже, проведене дослідження дало змогу визначити, що більшість студентів мають загальне уявлення про значення академічної доброчесності, проте їм бракує глибшого розуміння її практичного застосування та наслідків порушень. Для підвищення рівня обізнаності варто впроваджувати систематичні освітні заходи, такі як інтерактивні курси, клуби для обговорень, а також ознайомлення з практичними кейсами та прецедентами випадків порушень академічної доброчесності. Не менш важливо, щоб кожен заклад освіти розвивав власну культуру доброчесності, основу якої складатимуть відкритість, довіра та спільна відповідальність усіх учасників освітнього процесу.

Тільки спираючись на принципи внутрішньої культури чесності, поваги та відповідальності, можна збудувати стійке суспільство, де люди свідомо обиратимуть шлях доброчесного пізнання, де наука й освіта не використовуватимуться як засіб маніпулятивного впливу, а служитимуть інструментом прогресу. Таким чином, академічна доброчесність стає не

просто обов'язком, а особистою моральною позицією, основою професійної етики та громадської відповідальності.

Література

1. Академічна доброчесність та академічне письмо / укл. Т.М. Шарова, С.В. Шаров, А.В. Землянська, А.М. Землянський. Запоріжжя, 2023. 209 с.
2. Батечко Н., Михайліченко М. Феномен академічної доброчесності в контексті синергії наукових підходів. *Освітологія*. 2019. № 8. С. 26–33.
3. Землянська А.В. Вивчення основ академічного письма як методологічна проблема. *Українські студії в європейському контексті*: зб. наук. пр. 2025. № 10. С. 125–131.
4. Конференція «Академічна доброчесність: практичний вимір»: [оголошення]. URL : <https://osvita.ua/vnz/akadem-dobrochesnist/>.
5. Семеног О.М., Семеніхіна О.В., Безуглий Д.С. Формування академічної культури майбутніх педагогів-дослідників в умовах цифрового творчого середовища як наукова проблема. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Т. 62, № 6. С. 240–252.
6. Macfarlane B. *Researching with Integrity: the Ethics of Academic Enquiry*. New York – Abingdon: Routledge, 2009. 190 p.

Крамська З.М.

доктор філософії,
директор

*Комунальний заклад «Уманський гуманітарно-педагогічний
фаховий коледж ім. Т. Г. Шевченка
Черкаської обласної ради»*

СУЧАСНІ ВИМОГИ ДО КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. У статті розглянуто сучасні вимоги до керівника закладу фахової передвищої освіти в умовах трансформацій освітньої системи України. Визначено ключові компетентності, необхідні для ефективного управління: стратегічне мислення, лідерство, цифрова грамотність, фінансова компетентність, кадровий менеджмент та соціально-громадянська активність. Наголошено на ролі керівника як